

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА**

Факультет філології
Кафедра української літератури

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

**ІНКЛЮЗИЯ В ЛІТЕРАТУРНІЙ ОСВІТІ: УКРАЇНСЬКИЙ ТА СВІТОВИЙ
КОНТЕКСТ**

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)

Освітньо-професійна програма «Середня освіта (Українська мова і література)»

Спеціальність А4 Середня освіта (за предметними спеціальностями)
Предметна спеціальність А4.01 Середня освіта (Українська мова і література)

Галузь знань А Освіта

Затверджено на засіданні кафедри
української літератури
протокол №1 від 26 серпня 2025 р.

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Інклюзія в літературній освіті: український та світовий контекст
Викладач (-і)	професор Деркачова Ольга Сергіївна
Контактний телефон викладача	(0342) 59-60-74
E-mail викладача	olha.derkachova@cnu.edu.ua
Формат дисципліни	Очний
Обсяг дисципліни	3 кредитів ECTS, 90 годин
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pnu.edu.ua/
Консультації	Очні консультації: 2 години на тиждень (середа 14 год., 303 ауд.). Консультації у режимі онлайн за попередньою домовленістю
2. Анотація до навчальної дисципліни	
<p>Дисципліна «Інклюзія в літературній освіті: український та світовий контекст» вивчається у третьому семестрі. Курс спрямований на формування цілісного уявлення про розвиток інклюзивної літератури в Україні та світі в контексті міжкультурної взаємодії, формування толерантного суспільства на засадах різноманітності. Значна увага приділяється аналізу художніх текстів відповідної тематики, осмисленню літератури як людинотворчого компоненту. Вивчення цього курсу поглибить літературознавчу підготовку майбутніх учителів, сприятиме розумінню особливостей художнього тексту для різних вікових груп, навчить майбутніх педагогів основам аналізу такої літератури. Практичні заняття, передбачені дисципліною, покликані забезпечити якісне самостійне формування студентами вміння «читати з олівцем», аналізувати тексти, використовуючи як літературознавчу базу, так і сучасні стратегії роботи з художнім твором. Передбачає ознайомлення з вітчизняною та зарубіжною літературою, у центрі якої людина з інвалідністю, дитина з особливими освітніми потребами. Тематичний зріз: світ дорослого і світ дитини, булінг, право на перемогу, рівні права.</p>	
3. Мета та цілі навчальної дисципліни	
<p>Мета - сформувати комплексне уявлення про інклюзивну літературу, що сприятиме кращому розумінню потреб інклюзивної освіти та сприятиме розвитку духовних цінностей студентів і підвищуватиме рівень читацької культури майбутніх вчителів початкових класів.</p> <p><u>Основними цілями вивчення навчальної дисципліни є:</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Сформувати у здобувачів освіти розуміння літератури як інструменту розвитку інклюзивної культури, толерантності та поваги до різноманіття людського досвіду. 2. Ознайомити з теоретичними засадами інклюзивної освіти та можливостями використання художньої літератури для підтримки осіб з особливими освітніми потребами. 3. Розвинути здатність аналізувати художні тексти з позицій інклюзивності, репрезентації різних соціальних груп, ідентичностей та життєвих ситуацій. 4. Сприяти формуванню емпатії, критичного мислення та соціальної відповідальності через осмислення літературних образів і наративів. 5. Навчити добирати й адаптувати літературні твори для роботи в інклюзивному освітньому середовищі з урахуванням вікових, культурних та індивідуальних особливостей читачів. 6. Сформувати практичні навички використання літератури як засобу психологічної підтримки, соціалізації та комунікації в інклюзивному просторі. 7. Поглибити усвідомлення ролі вчителя, бібліотекаря чи культурного менеджера у формуванні інклюзивного суспільства засобами літератури. 	
4. Програмні компетентності та результати навчання	
<p><u>Інтегральна компетентність</u> Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі й практичні проблеми в галузі середньої освіти, що передбачає застосування теорій і методів освітніх наук і характеризується комплексністю й невизначеністю педагогічних умов організації навчально-виховного процесу в основній (базовій) середній школі.</p> <p><u>Загальні компетентності:</u> ЗК 6. Здатність реалізовувати громадянські права й обов'язки, соціальну й громадянську</p>	

відповідальність

ЗК 9. Здатність працювати в колективі, мотивувати досягнення мети, приймати раціональні рішення, створювати психологічно позитивний клімат, діяти на базі етичних міркувань, готовність брати ініціативу на себе.

ЗК 13. Здатність діяти соціально та свідомо.

ЗК 15. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.

Фахові компетентності:

ФК 1. Здатність активно застосовувати професійно- профільні знання, уміння й навички з мовознавчих, літературознавчих, психолого-педагогічних дисциплін із використанням передових освітніх технологій у загальноосвітніх навчальних закладах різних типів.

ФК 4. Здатність кваліфіковано застосовувати сучасні методи й освітні технології навчання, реалізовувати ефективні підходи (особистісно-орієнтований, діяльнісний, компетентнісний) до викладання української мови і літератури, світової літератури на підставі передового вітчизняного досвіду.

ФК 9. Здатність розглядати літературні тексти, явища і факти в контексті української та світової культури, виявляти специфіку літературних напрямів, течій, шкіл; уміти аналізувати індивідуально-авторський стиль окремих письменників.

ФК 17. Здатність ефективно і компетентно брати участь у різних формах наукової комунікації (конференції, круглі столи, дискусії, наукові публікації) в професійній сфері.

Програмні результати навчання:

ПРН 3. Використовувати гуманістичний потенціал рідної й світової літератур для формування духовного світу молодшого покоління громадян України.

ПРН 4. Знати специфіку перебігу літературного процесу різних країн у культурному контексті, літературні напрями, течії, жанри, стилі, художні твори української та зарубіжної класики й сучасності.

ПРН 18. Формувати комунікаційну стратегію з колегами, соціальними партнерами, учнями (вихованцями) та їхніми батьками із дотриманням етичних норм спілкування, принципів толерантності, творчого діалогу, співробітництва та взаємоповаги до всіх учасників освітнього процесу.

ПРН 23. Здатність аналізувати й вирішувати соціально та особистісно значущі світоглядні проблеми, приймати рішення на підставі сформованих ціннісних орієнтирів, визначати власну соціокультурну позицію в полікультурному суспільстві, бути носієм і захисником національної культури.

5. Організація навчання

Обсяг навчальної дисципліни

Вид заняття	Загальна кількість годин 90
Лекції	12 (10 заочн.ф.н).
практичні заняття	18 (4 заочн.ф.н).
самостійна робота	60 (76 заочн.ф.н).

Ознаки навчальної дисципліни

Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативна/ Вибіркова
1	A4 Середня освіта (за предметними спеціальностями). Предметна спеціальність A4.01 Середня освіта (Українська мова і література)	2	Нормативна

Тематика навчальної дисципліни

Тема	кількість годин		
	Лекції	практичні заняття	самостійна робота

	Ден. ф.н	Заоч. ф.н	Ден. ф.н	Заоч. ф.н	Ден. ф.н	Заоч. ф.н
Тема 1. Література для людей з інвалідністю та про людей з інвалідністю. 1.1. Поняття інклюзії. 1.2. Інклюзія в суспільстві та в освіті. 1.3. Оприсутнення інклюзивних творів у шкільній програмі. 1.4. Перші твори інклюзивної літератури (Діна Марія М'юлок «Маленький кульгавий принц», Спиридон Черкасенко «Маленький горбань»).	2	1	4	1	10	10
Тема 2. Інклюзивна література для найменших як приклад формування толерантного суспільства. 2.1. Присутність іншого (Бірта Мюллер, Еліза Волосон). 2.2. Краса світу в його різноманітності (Ребекка Елліотт, Оксана Луцевська, Євгенія Гайдамака). 2.3. Особливості розмови з найменшим читачем про хворобу та смерть (Туула Пере). 2.4. Трансформація батьківського досвіду виховання дитини з інвалідністю в літературу.	2	1	2		10	10
Тема 3. Дитяча література: проблематика і характери 3.1. Знакові твори інклюзивної літератури для дітей. 3.2. Персонажі таких творів (Оксана Драчковська, Оксана Луцевська, Катерина Бабкіна). 3.3. Тема дружби та самотності (Лариса Ніцой, Ірина Мориквас). 3.4. Школа у дитячій інклюзивній літературі та проблема булінгу (Р. Дж. Паласіо, Ібен Акерлі, Шерон М. Дрейпер, Лінда Муллалі Гант).	2	1	2		10	15
Тема 4. Підліткова література в контексті інклюзивної освіти: проблематика, сюжетно-композиційне вирішення. 4.1. Знакові твори. 4.2. Тема екзистенційної самотності (Оксана Сайко, Андрій Маслюх). 4.3. Відчуття інакшості (Марк Геддон. Анна Хьоглунд, Дзвінка Матіяш) . 4.4. Проблема смерті (Юстейн Гордер, Барбара Космовська, Ерік-Емманюель Шмітт). 4.5. Кохання і хвороба (Джон Грін). 4.6. Поразки і перемоги (Оксана Радущинська, Анастасія Нікуліна, Андрій Бачинський)	2	1	2		10	16
Тема 5. Література для дорослих: жанрове та тематичне багатство. 5.1. Знакові твори 5.2. Пошуки зцілення від інакшості (Деніел Кіз) 5.3. Осмислення інакшості в минулому (Сйон, Марина Гримич, Ентоні Дорр) 5.4. Проживання батьківського досвіду (Гальфдан В. Фрайгоф) 5.5. Проживання дитячого досвіду (Дорота Тераковська) 5.6. Проживання власного досвіду (Таїс Золотковська)	2		2		10	15

Тема 6. Документалістика. Тематика та проблематика. 6.1. Дитячий нонфікшн («Я все зможу») 6.2. Мотиваційна література (Нік Вуйчич) 6.3. Біографічна література (Шайло Аллен Гарріс, Антон Дубішин, Софі Шевіяр Лютц, Яніна Соколова) 6.4. Тематичні збірки («Терра інклюдія», «Історії про видатних людей з дислексією»).	2		2		10	10	
	ЗАГ.	12	10	18	4	60	76
6. Система оцінювання навчальної дисципліни							
Загальна система оцінювання навчальної дисципліни	<p>Вид контролю – залік.</p> <p>Оцінювання знань здобувачів вищої освіти з навчальної дисципліни здійснюється відповідно до Порядку організації та проведення оцінювання успішності здобувачів вищої освіти Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (http://surl.li/sveiyt).</p> <p>Оцінювання здійснюється на основі накопичувальної системи оцінювання знань за 100-бальною шкалою.</p> <p>Максимальна кількість балів – 100.</p> <p>Загальні 100 балів включають: 65 балів – оцінка за практичні заняття; 10 балів – контрольна робота; 10 балів – самостійна робота;</p> <p>15 балів – проєкт «Стратегії роботи з інклюзивним художнім твором у школі»</p> <p>Здобувач вищої освіти може отримати додаткові бали в межах неформальної освіти як результати навчання з навчальної дисципліни, що відображають зміст окремих тем (але не більше 10 балів) відповідно до Положення про визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної освіти в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника (http://surl.li/vvwxlh).</p> <p>Студентам рекомендується пройти курс Використання штучного інтелекту в інклюзивній освіті</p>						
Вимоги до письмової роботи	Контрольна робота і КСР оцінюються 100 балів (контрольна робота складається із двох описових запитань, які оцінюються по 50 балів кожне; тестування оцінюється системою дистанційного навчання автоматично).						
Семінарські/практичні заняття	Максимальна оцінка – 100 балів						
Умови допуску до підсумкового контролю	Виконання 50% завдань під час вивчення навчальної дисципліни. При виставленні підсумкової оцінки враховуються навчальні досягнення здобувачів вищої освіти (бали), набрані за виконання всіх видів робіт під час поточного контролю, а також бали за результати неформальної освіти (http://surl.li/vvwxlh).						

Підсумковий контроль	Форма підсумкового контролю – залік. Форма задачі – виставляється на останньому практичному занятті.
----------------------	---

7. Політика навчальної дисципліни

Письмові роботи. Виконання письмових робіт у процесі вивчення навчальної дисципліни є обов'язковим для всіх здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти. Інформація щодо результатів тестування, контрольної роботи, виконання індивідуальних робіт, оцінки в цілому надається кожному здобувачеві вищої освіти індивідуально, що відображено в електронному журналі. Неприпустимими є плагіат та списування. Виконання індивідуального завдання має бути виконане до останнього практичного заняття (згідно з розкладом практичних занять).

Академічна доброчесність. Викладання навчальної дисципліни та взаємодія із здобувачем вищої освіти ґрунтуються на основі положень нормативно-правових документів та принципів академічної доброчесності, що регламентують діяльність здобувачів освіти та науково-педагогічних працівників: Кодекс честі Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (<http://surl.li/vystzz>), Положення про Комісію з питань етики та академічної доброчесності Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (<http://surl.li/fhjkjz>), Положення про запобігання академічному плагіату в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника (<http://surl.li/qwibaw>), Положення про запобігання академічному плагіату та іншим порушенням академічної доброчесності у навчальній та науково-дослідній роботі здобувачів освіти Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (<http://surl.li/lympni>).

Відвідування занять. Порядок та організація контролю знань здобувачів вищої освіти визначаються Положенням про організацію освітнього процесу та розробку основних документів з організації освітнього процесу в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника (<http://surl.li/rokxqk>). Пропуски практичних занять відпрацьовуються. Здобувач вищої освіти зобов'язаний відпрацювати пропущене заняття відповідно до Порядку організації та проведення оцінювання успішності здобувачів вищої освіти Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (<http://surl.li/sveiyt>).

Неформальна освіта. Можливість зарахування результатів неформальної освіти регламентується Положенням про визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної освіти в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника (<http://surl.li/vvwxlh>).

8. Рекомендована література

Деркачова О. Інклюзивна література як засіб виходу з екзистенційної кризи. Перспективи та інновації науки. (Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина») № 5(5) 2021. С. 253-263.

Деркачова О. Література як простір протидії булінгу та утвердження інклюзії. Європейські парадигми формування культури толерантності в освіті, медіа, мистецтві : матеріали Всеукраїнської наукової конференції (25–26 вересня 2025 р.). Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2025. С. 124-129.

Деркачова О., Ушневич С. Література та інклюзія. Брустурів: Дискурсус, 2020. 290 с.

Деркачова О. С., Ушневич С. Е., Титунь О. Л. Інклюзивний простір у дитячій літературі. *Гірська школа Українських Карпат*. Івано-Франківськ, 2020. № 22. С. 182–188.

Осмоловська О. Інклюзивна література в сучасному європейському книговиданні. Київ: Видавничий центр «12», 2021. 184 с.

Derkachova O., Tytun O. Strategies for Teaching Inclusive Literature for Children in Universities. *The Spaces of Inclusive Education*. Brill. 2024. P. 234-246.

Derkachova O., Tytun O., Ushnevych S. Educational And Cultural Potential Of Inclusive Comics. *Mountain School of Ukrainian Carpaty*. 2022. №26.

Derkachova O., Tytun O. Ukrainian Context in Inclusive Literature. *Українські студії в європейському контексті*. 2023. №7. С. 132-142.

Викладач:

доктор філологічних наук,

професор кафедри української літератури

Ольга ДЕРКАЧОВА